

**Zpráva o I. pracovní schůzi Stálého výboru pro dokumentaci v oboru
mikrobiologie a imunologie v Paříži ve dnech 3.–7. října 1961**

Ladislav Hejdánek

◆ referát, česky, vznik: 30. 3. 1962 ◆ poznámka: poznámka autora: „Předneseno dne 30. 3. 1962 na pracovní poradě dokumentačních pracovníků pořádané Státním ústavem pro zdravotnickou dokumentační a knihovnickou službu a dokumentační komisi sekce zdravotnických knihoven.“

◆ paper, Czech, origin: 30. 3. 1962

**Zpráva o I. pracovní schůzi Stálého výboru pro dokumentaci v oboru
mikrobiologie a imunologie v Paříži ve dnech 3. –7. října 1961 [1962]**

STÁTNÍ ÚSTAV PRO ZDRAVOTNICKOU DOKUMENTAČNÍ A KNIHOVNICKOU SLUŽBU
DOKUMENTAČNÍ KOMISE SEKCE ZDRAVOTNICKÝCH KNIHOVEN

Čj. 2444/62

Datum poštovního razítka

Vážený soudruh

PhDr. Ladislav Hejdánek

Ústav epidemiologie a mikrobiologie

Šrobárova 48

Praha 10 – Vinohrady

Pozvání

na pracovní poradu dokumentačních pracovníků, která se koná v pátek 30. března t. r.
v 8, 30 hod. v klubovně ROH. III. interní kliniky (prof. MUDr. Charvát), U nemocnice 1,
Praha 2.

Program

1. Zahájení
2. Diskuse k referátu s. dra Spala „Hmotná odpovědnost knihovníka“
3. Zpráva o I. pracovní schůzi Stálého výboru pro dokumentaci z oboru mikrobiologie a imunologie v Paříži (s. dr. Hejdánek)
4. Zpráva o chystaném školení v oboru dokumentace vyššího typu
5. Zprávy z dokumentační komise (organizační záležitosti)
6. Zprávy předsedů subkomisí
7. Diskuse

Pravděpodobný konec porady ve 12, 30 hod.

Zpráva o I. pracovní schůzi Stálého výboru pro dokumentaci v oboru mikrobiologie a imunologie v Paříži, 3.–7. října 1961.

V roce 1958 byl na 7. Mezinárodním mikrobiologickém kongresu ve Stockholmu vytvořen Stálý výbor pro mikrobiologickou a imunologickou dokumentaci o 4 prozatímních členech. Koncem r. 1959 byl vystřídán 7členným výborem, jmenovaným výkonnou radou Mezinárodní asociace mikrobiologických společností (ECIAMS). V

průběhu let 1960 – 1961 byl výbor rozšířen na 10 členů, k nimž se druží dalších 20 dopisovatelů, takže koncem r. 1961 bylo ze 34 mikrobiologických společností celých třicet v přímém kontaktu s dokumentačním výborem. Výbor, který se stal mezinárodním členem FID, byl ustaven nikoliv jako pouhý poradní sbor, ale jeho posláním je převzít iniciativu jak v theoretickém studiu, tak v podněcování a organisování praktických pokusů, a ukáže-li se potřeba, v rozvinutí nových systémů a služeb v oboru mikrobiologické a imunologické dokumentace. Zatím co první dva roky byly dobou příprav, získal výbor počátkem r. 1960 trvalé sídlo v UNESCO v Paříži a začal fungovat nejprve prostřednictvím oběžníků (Newsletters). Za poslední rok však dosáhly přípravy takového stadia, že bylo možno přistoupit k diskusi o programu dlouhodobé činnosti výboru. To se mělo stát námětem první pracovní schůze, která se konala v říjnu minulého roku v UNESCO v Paříži.

Mezi materiály z této říjnové schůze nás mohou zajímat zvláště dva elaboráty předsedy Stálého výboru, Dr. Pierra R. Brygoo, totiž jednak „Návrh programu“ a referát o „Použití strojů ve vědecké dokumentaci“.

První z nich byl vypracován na výzvu Výkonné rady Mezinárodní asociace mikrobiologických společností a stal se podkladem jejího jednání na londýnské schůzi v září 1961, které vyústilo ve významnou resoluci z 2. října, v níž jsou předseda IAMS, profesor Stuart Mudd, a předseda dokumentačního výboru, dr. Pierre Brygoo, pověřeni ustavením pracovní skupiny, která bude oprávněna jménem IAMS oficiálně zkoumat možnosti a připravovat uskutečnění Mezinárodního střediska pro automatisaci a mechanisaci dokumentace v oborech významných pro mikrobiologii a imunologii.

„Návrh programu“ sestává ze dvou hlavních částí. První, stručnější, se týká předběžného programu práce, který má krátkodobý charakter a je už uskutečňován. Za zvláštní zmínku snad stojí příprava kompletního seznamu periodik, důležitých pro obory mikrobiologie a imunologie, který má být dohotoven a předložen na 8. Mezinárodním mikrobiologickém kongresu, který se bude konat letos v srpnu v Montrealu.

Druhá část je zajímavější, protože představuje program střední délky, totiž na dobu 4 let mezi 8. a 9. mikrobiologickým kongresem, tj. 1962 – 1966.

Především má být provedeno zkoumání, nakolik jsou primární zdroje informací, tj. práce významné pro uvedené obory, zachyceny a analysovány existujícími dokumentačními službami, tj. sekundárními periodiky. To má být provedeno tak, že bude pořízen kompletní seznam příslušných článků, publikovaných v časopisech důležitých pro mikrobiologii a imunologii v průběhu jednoho celého roku, a že bude zjištěno u každého článku, byl-li zachycen nebo bylo-li o něm referováno v sekundárních periodických a v kterých. Na základě tohoto materiálu bude stanoveno procento článků takto zachycených alespoň jedním přehledovým nebo referátovým

časopisem, čímž bude vyjádřena míra maximální efektivity dnešního systému. Současně bude stanovena pravděpodobnost, že se primární informace objeví dvakrát nebo vícekrát v sekundárních periodikách, čímž bude opět vyjádřena míra ztrát v současném systému. Kromě těchto předních úkolů bude zjišťováno u jednotlivých služeb zpoždění referencí za původními publikacemi, bude provedena zevrubná analýza podle předmětů, jazyků, zemí a časopisů, která poskytne přesný statistický obraz efektivity, duplicací a mezer v jednotlivých složkách dnešního systému, a konečně při této práci budou zachyceny časopisy, které zatím chyběly v seznamu, který bude letos pořízen. Vzhledem k této významné službě, která bude vykonána také v zájmu vydavatelů primárních periodik, očekává výbor, že se setká s úplným porozuměním jeho zamýšlená žádost, aby vydavatelé poskytli výboru natrvalo a bezplatně po dvou exemplářích svých časopisů. Tak bude mít výbor k dispozici kompletní sbírku zdrojů primárních informací z oboru mikrobiologie a imunologie, která bude v budoucnu pravidelně zpracovávána vybranou specializovanou dokumentační službou v některý typ „paměti“.

Za druhé má být vypracován geografický přehled základních knihoven, v nichž jsou příslušné, v seznamu uvedené časopisy k dispozici, se současným označením schopnosti té které knihovny pořizovat fotokopie, mikrofilmy nebo jiné typy reprodukcí na požádání. Tak bude kromě jiných výhod po prvé získán přesný obraz o distribuci primárních pramenů k veřejnému použití.

Tímto způsobem budou zjištěny údaje několikerého druhu. Bude objasněna povaha zdrojů primárních informací, geografické rozložení a dostupnost těchto zdrojů v jednotlivých depositářích, způsob běžného zpracování původních zdrojů a tak i hodnota dnešní soustavy sekundárních informací.

Zvláštní pozornost je v programu věnována rozvoji nových metod mikrobiologické a imunologické dokumentace se zřetelem k použití kybernetických strojů. V této části programu se odráží výsledky studijní cesty z června a července 1961 po Spojených Státech, jak o ní referoval Dr. Brygoo a která se stala základem referátu o „použití strojů ve vědecké dokumentaci“, o němž dnes pro krátkost času mluvit nemohu.

V Programu se konstatuje, že dnešní metody vědecké dokumentace jsou v podstatě stále ještě stejné jako byly na počátku století. Vědecká dokumentace nedržela krok s obrovským rozvojem samotné vědy. Má-li však splnit úkoly, které jsou na ni dnes kladeny, musí se v co nejširším rozsahu automatisovat. Aby mohl být tento dlouhodobý program splněn, je třeba nejprve stanovit hlavní body postupných přípravných opatření, která mají být realizována v uvedeném čtyřletém období 1962–1966.

Program tedy stanoví, že bude ustavena pokusná skupina, složená z dokumentaristů, techniků a mikrobiologů, která především musí přesně definovat žádaný typ výsledků, za druhé musí příslušný materiál zpracovat ve formě signálů pro kybernetický stroj a

konečně sestavit pro kybernetické zpracování program. Dříve než se rozjede celá akce, je třeba vykonat řadu praktických pokusů. Ty však budou v prvním období představovat jen malou část úsilí, které bude celému řešení věnováno, zatím co převážná část bude mít ráz intelektuální a theoretický.

Kódování omezeného materiálu se má již v pokusném období automatisovat, tj. má být prováděno na perforačních psacích strojích, které současně s psaním textu, které je stejně nezbytné pro dokumentační práci, převádějí znění na děrné pásky podle zvoleného binárního kódu. Tato část práce by mohla být vykonána v jednom nebo ve dvou existujících dokumentačních střediscích a nevyžádala by si velkého nákladu. Tak by byl zajištěn základní thesaurus informací, který by mohl být dále pokusně zpracováván. Systém by musel být vypracován tak, aby bylo možno vykonat pokusy na různých elektronkových strojích, takže by bylo nejlépe zajistit spolupráci s některým velkým střediskem, vybaveným rozsáhlým komplexem kybernetických strojů. Tak by bylo zajištěno, že nebude nezrale rozhodnuto ve prospěch určitého stroje dříve, než bude proveden potřebný počet pokusných akcí, a že také program bude možno včas korigovat a upravit tak, aby efektivnost výsledků byla optimální. Protože je pravděpodobné, že pozdější použití různých dokumentačních center jako zdrojů bude muset počítat s tím, že nebude jednota ani v kódech, ani v substrátech pro kódování (děrné štítky nebo různé typy děrných pásek), uvedený komplex musí být dostatečně vybaven stroji na automatický převod jakýchkoli binárních kódů na jediný, kterého bude používáno ke zpracování. Základní série zkoušek bude provedena v uvedeném čtyřletém období.

Jen pro zajímavost uvádím, že rozpočet na toto období, kdy budou prováděny pouze přípravné práce převážně theoretického rázu a kdy se praktické zkoušky budou provádět na strojích existujících středisek, počítá se sumou 50. 000 dolarů.

Program byl schválen jak na londýnské schůzi Výkonné rady Mezinár. asociace mikrobiol. společností, tak na první pracovní schůzi dokumentačního výboru.

I když tato moje zpráva je dost kusá, může myslím docela dobře sloužit jako model pro naše vlastní programy.

[Předneseno dne 30. 3. 1962 na pracovní poradě dokumentačních pracovníků, pořádané Státním ústavem pro zdravotnickou dokumentační a knihovnickou službu a dokumentační komisí sekce zdravotnických knihoven. LvH]